

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ
ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВАPECULIARITIES OF THE INTERNAL AUDIT
OF THE COMPANY'S MONETARY RESOURCES

У статті розглянуто теоретичні аспекти внутрішнього аудиту грошових коштів, принципи внутрішнього контролю. Наведено загальні етапи здійснення планування аудиторської перевірки грошових коштів, визначено інформаційні джерела аудиту, питання для оцінки системи внутрішнього контролю та організації бухгалтерського обліку. Прیدілено увагу порядку організації аудиторської перевірки грошових коштів, а також дотриманню вимог Положення про ведення касових операцій з урахуванням змін у нормативній базі. Розглянуто загальні зміни, що стосуються оприбуткування готівки підприємствами та їх відокремленими підрозділами, деякі аспекти виникнення ризиків під час здійснення готівково-безготівкових операцій. Розроблено робочі документи аудитора щодо ефективності проведення інвентаризації грошових коштів. Визначено типові порушення ведення обліку грошових коштів та рівень відповідальності за їх виявлення згідно з чинним законодавством України.

Ключові слова: аудит грошових коштів, внутрішній аудит, ліміт каси, інвентаризація, робочі документи аудитора.

В статье рассмотрены теоретические аспекты внутреннего аудита денежных

средств, принципы внутреннего контроля. Приведены общие этапы осуществления планирования аудиторской проверки денежных средств, определены информационные источники аудита, вопросы оценки системы внутреннего контроля и организации бухгалтерского учета. Уделено внимание порядку организации аудиторской проверки денежных средств, а также вопросу соблюдения требований Положения о ведении кассовых операций с учетом изменений в нормативной базе. Рассмотрены общие изменения, что относятся к оприходованию наличных средств предприятиями и их обособленными подразделениями, некоторые аспекты возникновения рисков при осуществлении наличных и безналичных операций. Разработаны рабочие документы аудитора в отношении эффективного проведения инвентаризации денежных средств. Определены типичные нарушения ведения учета денежных средств и уровень ответственности при их выявлении согласно действующему законодательству Украины.

Ключевые слова: аудит денежных средств, внутренний аудит, лимит кассы, инвентаризация, рабочие документы аудитора.

УДК 657.631:338.432

Нездойминога О.Є.

к.е.н., доцент кафедри організації обліку та аудиту

Полтавська державна аграрна академія

Красота О.Г.

к.е.н., доцент, доцент кафедри організації обліку та аудиту

Полтавська державна аграрна академія

The article is dedicated to the theoretical aspects of internal audit of monetary resources and the principles of internal control. The general characteristics of internal audit are given. A number of aspects are defined, which are necessary for providing of organization of internal audit at the enterprise. The article emphasizes the role of internal audit in providing management of the enterprise and the role of internal audit of accounting of cash. The main aim of audit monetary assets and main tasks are defined. Special attention is paid to the order of organization of internal audit of cash with using of auditor's working documents. The general stages of the implementation of the planning of the audit of monetary resources are given, information sources of the audit, issues for evaluating the internal control system and organization of accounting are identified. Attention is paid to the order of organization of the audit of monetary resources, according the requirement of Instruction on the conduct of cash transactions, taking into account changes in the regulatory framework. There are some aspects what concern the calculation of cash's limit for the different types of enterprises and the procedure for its approval. The different changes, which concerns of posting of cash by enterprises and their divisions are given. The article is dedicated to the important questions of emergence of risks during the cash and cashless payments. Working papers of the auditor on the effectiveness of the cash inventory are developed. The typical violations in the accounting of monetary resources and the level of responsibility at their detection in accordance with the current legislation of Ukraine are identified. The main questions what concern the verification of monetary assets on the current accounts of enterprise are distinguished. The questions of responsibility during the cash and electronic payments with using of electronic paying assets for the goods and services are given in the article. The great attention is paid to the sanctions for non-compliance with the requirements established by law to provide the possibility of such payments.

Key words: cash audit, internal audit, cash limit, inventory, auditor's working papers.

Постановка проблеми. Грошові кошти мають велике значення в організації та функціонуванні будь-якого підприємства. Проте, як свідчить практика проведення податкових перевірок, найбільша кількість порушень та різного роду зловживань зустрічаються доволі часто. Основна причина полягає у недостатньо ефективному здійсненні внутрішнього аудиту та контролі над веденням обліку грошових коштів. Оскільки грошові кошти мають відносно вільний характер обігу, існує об'єктивна ймовірність високого рівня зловживання ними з боку керівництва. Тому здійснення внутрішнього аудиту грошових коштів є реальною можливістю для підвищення ефективності ведення обліку та управління грошовими коштами на підприємствах й є особливо актуальним і вкрай необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів проведення аудиту грошових коштів приділяється увага багатьох учених. Серед них можна назвати таких, як Г.В. Власюк, М.І. Коваль, Ю.О. Нетреба, О.Ю. Редько, В. Шевчук та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення теоретичних та практичних аспектів щодо здійснення внутрішнього аудиту грошових коштів на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення ефективного функціонування неможливе без якісної системи бухгалтерського обліку та контролю. На жаль, на вітчизняних підприємствах питанням контролю приділяється мало уваги. Планувати, фінансувати, аналізувати

і контролювати діяльність економічної системи стає можливим за умови успішного функціонування органів внутрішнього контролю. Цим цілям відповідає внутрішній аудит – контрольна діяльність, що проводиться всередині господарюючого суб'єкта службою внутрішнього аудиту [1, с. 204].

Упровадження системи внутрішнього аудиту є нагальним завданням для вирішення багатьох суперечливих питань щодо вчинення зловживань чи порушень, які тягнуть за собою накладання немалих штрафів на керівництво підприємств.

Внутрішній аудит обліку грошових коштів – обов'язкова умова формування думки про достовірність бухгалтерської звітності, оскільки в бухгалтерському балансі міститься сума найбільш ліквідних активів.

Говорячи про організацію внутрішнього аудиту, слід урахувати низку принципів, що дадуть змогу зробити його більш ефективним. Виділимо такі:

- визначення оптимальних стратегічних напрямів у здійсненні заходів внутрішнього контролю;
- своєчасний та різносторонній аналіз результатів раніше проведених контрольних заходів;
- належна відповідальність працівників служби контролю (аудиту) за проведення контролю;
- своєчасне й ефективне проведення контрольних заходів для уникнення можливості виникнення правопорушень;
- відсутність шаблону під час проведення перевірки;
- розумна економічність і простота дій під час проведення контролю.

Основними характеристиками внутрішнього аудиту є:

- 1) незалежність і об'єктивність (незалежність у цьому разі поняття організаційне, яке значною мірою визначається рівнем підпорядкованості служби внутрішнього аудиту в організації, а під об'єктивністю розуміється індивідуальна якість внутрішнього аудитора, «неупередженість» в оцінках і висновках);
- 2) вдосконалення діяльності організації, що передбачає можливість побачити й оцінити ризики, слабкі сторони в роботі організації та дати рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності систем і процесів;
- 3) надання гарантій і консультацій замовникам у вигляді об'єктивного аналізу аудиторських доказів для здійснення незалежної оцінки та висловлення думки про надійність й ефективність систем, процесів, операцій.

Головна мета аудиту грошових коштів – установили достовірність даних щодо їх наявності та руху, повноти і своєчасності відображення інформації у зведених документах та облікових реєстрах, правильності ведення обліку грошових коштів і розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта.

До основних завдань аудиту грошових коштів належать:

- перевірка наявності грошових коштів у підприємства та виявлення нестач або надлишків;
- перевірка стану збереження грошових коштів та цінних паперів у касі і правильності організації ведення касового господарства;
- перевірка дотримання Положення ведення касових операцій у національній валюті в Україні;
- перевірка своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів;
- перевірка законності витрачання грошових коштів;
- перевірка достовірності обліку й ефективності внутрішньогосподарського контролю грошових коштів;
- оцінювання стану синтетичного та аналітичного обліку коштів, якості відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, облікових реєстрах та звітності.

Основними джерелами інформації перевірки грошових операцій у касі і на рахунках у банках є такі документи:

- «Положення про ведення касових операцій у національній валюті України»;
- прибуткові й видаткові касові ордери;
- журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів;
- квитанції на внесок готівки до банку або на оплату послуг інших організацій;
- розрахунково-платіжні (платіжні) відомості на виплату заробітної плати, відпускних, матеріальної допомоги, стипендій та інших виплат працюючим;
- трудові угоди на виконання й оплати певних робіт;
- акти інвентаризації готівки в касі;
- договори про матеріальну відповідальність з особами, які ведуть касові операції;
- касова книга;
- звіти касира;
- виписки банків із рахунків підприємства;
- облікові реєстри аналітичного й синтетичного обліку про рух грошових коштів у касі та банках;
- матеріали внутрішнього аудиту, висновки різних експертів;
- Баланс підприємства;
- Звіт про рух грошових коштів.

У цілому планування внутрішнього аудиту грошових коштів можна визначити в двох основних етапах – попереднє планування та поточне планування. Завершальною стадією є підведення висновків щодо проведеної внутрішньої перевірки та надання рекомендацій щодо поліпшення роботи касових працівників та оцінка можливих перспектив більш ефективної роботи підприємства у цілому.

Важливо також відзначити, що основу внутрішнього аудиту грошових коштів становлять саме касові операції, тому перевірячі організації касової роботи на підприємстві слід приділити особливу увагу. Серед загальних питань, що потребують розгляду, можна виділити такі:

- інтенсивність касових операцій;
- основні напрями касових надходжень і видатків;
- кваліфікація і практичний досвід працівників, які забезпечують роботу каси на підприємстві;
- наявність договорів із касирами про повну матеріальну відповідальність;
- забезпеченість обліку касових операцій електронною обчислювальною технікою;
- обладнання приміщення каси на підприємстві [2].

На етапі попереднього планування необхідно скласти і документально оформити загальний

план аудиту, який допоможе в організації проведення аудиторської перевірки. На даному етапі важливо перевірити систему бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства. У цьому допоможе складений тест (табл. 1).

Касові документи піддаються повній перевірці зі дня закінчення попередньої ревізії. Звіт касира, що надійшов до бухгалтерії, ретельно перевіряється бухгалтером організації, при цьому він використовує чотири способи перевірки документів:

- по суті, перевіряється законність здійснених;
- з формального боку перевіряється, чи за встановленою формою складені документи, заповнені всі реквізити, наявність необхідних підписів, акуратність складання, залишок на початок у звіті касира повинен відповідати залишку на кінець дня за попереднім звітом. Усі касові ордери повинні

Таблиця 1

Тест системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства

№	Зміст питання	Результати оцінювання		
		так	ні	інформація відсутня
	Ведення обліку в цілому			
1.	Наявність Положення про бухгалтерську службу	+		
2.	Наявність Наказу про облікову політику та відповідних положень про порядок ведення касових операцій	+		
3.	Наявність документально підтвердженого розрахунку ліміту залишку готівки в касі	+		
4.	Наявність документів, що підтверджують кількість відкритих розрахункових рахунків на підприємстві (валютних у тому числі)	+		
	Система внутрішнього контролю			
1.	Чи існує на підприємстві служба внутрішнього контролю			
2.	Чи існує на підприємстві служба внутрішнього контролю			
3.	Кому підпорядкована ця служба: • головному бухгалтеру; • раді директорів; • керівництву; • інше.	+		
4.	Чи формуються та надаються керівництву звіти служби внутрішнього контролю?	+		
5.	Чи існують методи адміністративного контролю за роботою облікового персоналу?		+	
	Ведення касових операцій	+		
1.	Наявність договору з касиром про повну матеріальну відповідальність		+	
2.	Наявність суцільної реєстрації прибуткових і видаткових ордерів	+		
3.	Наявність на підприємстві наказу керівника про періодичність проведення інвентаризації готівки в касі	+		
4.	Наявність порушень ведення касових операцій, встановлених внутрішніми або зовнішніми аудиторами			+
5.	Забезпечення умов зберігання готівки та інших цінностей у касі підприємства	+		
6.	Дотримання встановленого порядку зберігання чекових книжок, виписки чеків і отримання по них готівки	+		
7.	Дотримання порядку документального оформлення надходження грошей до каси та їх видачі	+		
8.	Дотримання ліміту залишку готівки в касі	+		
9.	Дотримання своєчасності та повноти оприбуткування готівки в касу підприємства	+		

бути додані до книги, і дата в них повинна відповідати даті складання звіту;

– арифметична перевірка, що передбачає перевірку всіх підрахунків, тобто бухгалтер перевіряє правильність підрахунку разом за день за надходженням, разом за день за витрачанням і правильністю виведеного залишку на кінець дня;

– зустрічна перевірка, наприклад виручка з магазину, здана в касу організації, повинна відповідати записам, зробленим у звіті касира, при цьому має бути прикладений прибутковий касовий ордер і сума повинна бути записана в графу приходу.

Якщо гроші з каси здавалися на розрахунковий рахунок, після перевірки звіту касира перевіряються записи в касовій книзі організації, а бухгалтер у звіті касира і касовій книзі робить позначку, що вони перевірені: вказує кількість прийнятих прибуткових ордерів і видаткових касових ордерів, ставить підпис і розшифрування.

Внутрішній аудит касових операцій починається з інвентаризації грошових коштів у касі підприємства. Касир у присутності аудитора складає касовий звіт по касових операціях за останній день, виводить залишок грошей по касовій книзі на день перевірки. Після перерахунку грошей та інших цінностей, що зберігаються в касі, отриманий залишок звіряється із даними обліку по касовій книзі.

Під час інвентаризації каси перевіряється: чи укладений із касиром і роздавальниками договір про повну матеріальну відповідальність установленої форми, чи є наказ про призначення касира, чи відповідає приміщення каси рекомендаціям щодо забезпечення збереження грошових коштів, щодо технічного укріплення й оснащення засобами охоронно-пожежної сигналізації.

Під час інвентаризації каси варто використовувати такий робочий документ аудитора з метою систематизації даних для отримання чіткої інформації про виявлений характер порушень (табл. 2).

Виявлені під час інвентаризації лишки зараховуються в доход підприємства, а виявлені нестачі – на винну особу [3].

Разом із тим під час безпосереднього здійснення внутрішнього аудиту касових документів можна використовувати такий робочий документ (табл. 3).

Під час проведення внутрішнього аудиту касових операцій слід ураховувати зміни, що були внесені Постановою Правління НБУ від 12.02.2019 № 37 до «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затвердженого Постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148. Зміни набули чинності 15 лютого 2019 р.

Розглянемо загальні зміни у порядку оприбуткування готівки (табл. 4).

Ліміт каси з 5 січня 2018 р. регулюється Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженим Постановою НБУ № 148 від 29.12.2017.

Ліміт каси – це можливий залишок готівки на кінець робочого дня в будь-якому місці, що підпадає під визначення поняття «каса» (згідно з пп. 8 п. 3 Положення № 148, каса – це приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, приймання, видачі, зберігання готівки і касових документів) [5].

Не встановлюється ліміт каси (згідно з п. 14 та п. 51 Положення № 148) банкам, фізичним особам – підприємцям, релігійним організаціям (що не здійснюють виробничої або іншої підприємницької діяльності).

Таблиця 2

Робочий документ аудитора «Результати проведення раптової інвентаризації каси»

№ та дата документа, що перевіряється	Назва документа	Хто склав (ПІП)	Сума		Вид порушення
			За документом	За даними аудитора	

Таблиця 3

Робочий документ аудитора «Результати вибіркової перевірки касових документів підприємства»

№ п/п	Документ	Наявність підписів				Наявність паспортних даних під час видачі за ВКО	Разом відхилень за документом
		керівника	гол. бух.	касира	одержувача (платника)		
1	ПКО №	н/п*	н/п*			н/п	
2		-	+	+	+	-	2
3	ВКО №	+	+	+	-	+	1
...	...						

*н/п – не потрібно

Порядок оприбуткування готівки підприємствами та їхніми відокремленими підрозділами [4]

Спосіб ведення готівкових розрахунків	Порядок оприбуткування готівки			
	з 05.01.18 до 01.06.18	з 01.06.18 до 01.10.18	з 01.10.18 до 15.02.19	з 15.02.19
Підприємством				
Оформлення КО	Запис у касовій книзі на підставі ПКО			
РРО	Запис у касовій книзі на підставі ПКО і фіскальних звітних чеків	Запис у касовій книзі на підставі ПКО*		Запис у касовій книзі на підставі ПКО
РК та КОРО	Запис у касовій книзі на підставі ПКО і даних РК			Запис даних розрахункових квитанцій в КОРО**
Відокремлені підрозділи підприємства, які ведуть касову книгу				
Оформлення КО	Запис у касовій книзі відокремленого підрозділу на підставі ПКО			
РРО	Запис у касовій книзі на підставі ПКО і фіскальних звітних чеків	Запис у касовій книзі на підставі ПКО*		Запис у касовій книзі на підставі ПКО
РК та КОРО	Запис у касовій книзі на підставі ПКО і даних РК			запис даних розрахункових квитанцій в КОРО**
Відокремлені підрозділи підприємства, які не ведуть касову книгу				
РРО	Запис у КОРО, але тільки за умови передачі всієї виручки інкасаторам для здачі в банк (див. лист НБУ від 07.03.18 р. № 50-0007/13560)***	Формування і друкування Z-звіту та його підклеювання на відповідних сторінках КОРО	Формування і друкування Z-звіту та його підклеювання на відповідних сторінках КОРО****	Зберігання щоденних фіскальних звітних чеків (щоденних Z-звітів) в електронній формі протягом строку, визначеного п. 44.3 ПК, і занесення інформації з фіскальних звітних чеків до відповідних книг обліку (КОРО – у разі її використання)*****
РК та КОРО	Унесення даних РК до КОРО			

* Див. також Індивідуальну податкову консультацію ДФС від 06.02.19 р. № 427/6/99-99-14-05-01-15/ІПК.

** Такий порядок застосовується тільки для готівкових сум, отриманих під час розрахунків із застосуванням РК. Надалі на такі суми оформляється ПКО і робиться запис у касовій книзі. Якщо гроші надійшли в касу з інших джерел (наприклад, повернення підзвітних сум або повернення фінансової допомоги), тоді оприбуткуванням вважається запис у касовій книзі на підставі ПКО.

*** Таким відокремленим підрозділам дозволено не вести касову книгу (п. 39 розд. IV Положення № 148). Проте п. 11 розд. II Положення № 148 вимагав до 01.06.18 оприбуткування готівки в касовій книзі. У наявності була колізія двох норм, тому на практиці таким підрозділам довелося вести касову книгу.

**** У п. 11 Положення № 148 у цей період залишалася вимога про підклеювання Z-звіту на відповідних сторінках КОРО. Проте з 1 жовтня 2018 року до КОРО, зареєстрованої на РРО, вносяться дані про розрахункові операції за період виходу РРО з ладу або відключення електроенергії (п. 6 гл. 4 розд. II Порядку реєстрації та ведення розрахункових книжок, книг обліку розрахункових операцій, затвердженого Наказом Міністерства № 547 від 14.06.2016).

Хочемо попередити, що податківці все ж таки наполягали на підклеюванні фіскального звіту до КОРО (див. Індивідуальну податкову консультацію ДФС від 30.11.18 № 5045/6/99-99-14-05-01-15/ІПК у «Про роздрукування, зберігання та копію Z-звіту»).

***** Нацбанк вносив останні зміни до Положення № 148 із метою спростити порядок оприбуткування. Проте для відокремлених підрозділів, які проводять розрахунки через РРО і не ведуть касову книгу, порядок оприбуткування залишився неоднозначним. Адже вимога про внесення інформації з фіскальних звітних чеків до відповідних книг обліку (у КОРО – у разі її використання) суперечить нормам п. 6 гл. 4 розд. II Порядку № 547.

Ліміт каси затверджується наказом (розпорядженням) по підприємству і доводиться до всіх відособлених підрозділів.

Практика показує, що найтипівшими помилками, які можна виявити під час аудиту грошових коштів підприємства, є:

– відсутність підписів у первинних касових документах;

– відсутність підтверджуючих документів для складання видаткових касових ордерів;

– несвоєчасне звітування за підзвітними сумами;

– перевищення залишків готівки в касі;

– недотримання ліміту розрахунків готівкою між юридичними особами;

– арифметичні помилки під час підрахунку оборотів;

- несвоєчасне оприбуткування в касі отриманої з банку готівки;

- перерахування грошових коштів безготівковим шляхом без підтверджуючих первинних документів.

Під час проведення аудиту коштів на поточних рахунках мають місце такі порушення:

- пряме розкрадання грошових коштів: нічим не приховане, приховане неоформленими документами і розписками;

- покриття зловживань окремими працівниками разом із касиром – проводиться заміна документів або зроблено виправлення у виписках банку відповідних сум;

- привласнення готівки, одержаної з банку (неоприбуткування одержаних коштів за рахунком 31, а віднесення на рахунки 36, 63, 68);

- неоприбуткування і привласнення грошових сум, що не надійшли з банку, від різних фізичних і юридичних осіб по прибуткових ордерах, від різних юридичних осіб за домовленістю;

- неправильно складена кореспонденція рахунків тощо [3].

Варто сказати про можливість виникнення ризиків під час здійснення готівково-безготівкових операцій.

Наприклад, валютно-обмінні операції також можуть супроводжуватися шахрайством із боку співробітника: так, курс може бути встановлений один, а провести обмін касир може за іншим курсом і різницю при цьому забрати собі. Тому служба внутрішнього контролю повинна щодня або щотижня проводити ревізію залишків по касі.

Перевірка операцій із грошовими коштами на валютних рахунках схожа з аудитом по розрахункових рахунках, проводиться за планом, що включає такі аспекти: законність застосування валютних операцій; відповідність сум виписок і підтверджуючих грошових документів; коректність розрахунків за ЗЕД; своєчасність продажу валютної виручки; коректність відображення валютних операцій в обліку; коректність визначення і відображення курсів.

Також необхідно звертати увагу на випадки, коли грошові кошти знімаються юридичними особами через касу за чеками. У цьому разі аудитор повинен поцікавитися метою, з якою ці кошти знімаються: якщо на господарські витрати, у наявності обов'язково повинні бути підтверджуючі документи, наприклад договори; якщо йдеться про заробітну плату, то повинні бути документи, що підтверджують сплату податку (можливо, і через інший банк).

Водночас внутрішньому аудиту доцільно складати схему перевірки, яка має передбачати такі складники: перевірка правильності складання виписок банку; вивчення відповідності надходження сум грошових коштів на рахунки банку даним первинних документів і облікових

записів; вивчення корінців чеків для підтвердження повноти отримання грошових коштів у касу; перевірка відповідності отриманих із рахунків банку коштів коштам, оприбуткованим по касі; вивчення напрямів використання грошових коштів із позиції їх доцільності і законності; встановлення правильності заповнення регістрів синтетичного обліку; визначення правильності складання бухгалтерських записів із відображення руху грошових коштів; перевірка правильності записів у формах фінансової звітності підприємства.

У ході проведення внутрішнього аудиту операцій із грошовими коштами здійснюється аналіз за наступними напрямками: аналіз динаміки грошових коштів; аналіз структури грошових коштів; аналіз грошових потоків; аналіз ліквідності підприємства; аналіз ділової активності [6].

Для оцінки впливу порушень, що виникають під час здійснення операцій із грошовими коштами, наведено загальну табл. 5.

Контроль над дотриманням суб'єктами господарювання вимог до розрахунків із використанням ЕПЗ покладено на органи ДФСУ, а над забезпеченням захисту прав держателів ЕПЗ на здійснення зазначених розрахунків – на органи Держспоживінспекції (абзац третій п. 14.19 Закону № 2346, п.п. 191.1.4 ПКУ) [7].

Відповідно до ст. 234 п. 2 КУпАП, органи ДФСУ розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані, зокрема, з порушенням порядку проведення готівкових розрахунків і розрахунків із використанням електронних платіжних засобів за товари (послуги). Санкції за недотримання встановлених законодавством вимог до забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) із використанням електронних платіжних засобів установлює ст. 163 КУпАП [8].

Так, до посадових осіб юридичної особи, а також до фізичних осіб – підприємців застосовується адмінштраф у розмірі від 100 до 200 нмдг (від 1 700 до 3 400 грн.). Ще вище штраф за повторне порушення особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за ті ж самі дії, – від 500 до 1 000 нмдг (від 8 500 до 17 000 грн.).

Висновки з проведеного дослідження. Підтверджено, що внутрішній аудит грошових коштів є важливим елементом організації внутрішніх перевірок на підприємстві, що забезпечує якість ведення бухгалтерського обліку. Дотримання вимог чинного законодавства, своєчасне проведення заходів внутрішнього аудиту грошових коштів із використанням запропонованих робочих документів аудитора дадуть змогу знизити рівень зловживань у сфері грошового обігу та підвищать рівень відповідальності серед працівників бухгалтерії.

Відповідальність за порушення касової дисципліни

Правопорушення	Фінансова відповідальність		Адміністративна відповідальність, штраф			
	розмір штрафу	підстава	у разі вчинення правопорушення вперше	у разі повторного вчинення протягом року	Підстава	
Перевищення встановлених лімітів залишку готівки в касах	двократний розмір суми виявленої понад лімітної готівки за кожний день	Ст. 1 Указу № 436/95	від 8 до 15 нмдг (від 136 грн до 255 грн)	від 10 до 20 нмдг (від 170 грн до 340 грн)	Ст. 164-2 КпАП	
Неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне) оприбуткування у касах готівки	п'ятикратний розмір неоприбуткованої суми		від 8 до 15 нмдг (від 136 грн до 255 грн)	від 10 до 20 нмдг (від 170 грн до 340 грн)		
Витрачання готівки з виручки від реалізації та інших касових надходжень (крім коштів, отриманих із кас установ банків) на виплати, що пов'язані з оплатою праці (за винятком екстрених (невідкладних) обставин), за наявності податкової заборгованості	розмір здійснених виплат		від 8 до 15 нмдг (від 136 грн до 255 грн)	від 10 до 20 нмдг (від 170 грн до 340 грн)		
Перевищення встановлених строків використання виданої під звіт готівки. Видача готівкових коштів під звіт без повного звітування щодо раніше виданих коштів	25% виданих під звіт сум		від 8 до 15 нмдг (від 136 грн до 255 грн)	від 10 до 20 нмдг (від 170 грн до 340 грн)		
Несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій грошових коштів	–		–	від 8 до 15 нмдг (від 136 грн до 255 грн)		від 10 до 20 нмдг (від 170 грн до 340 грн)
Здавання виручки торговельними підприємствами всіх форм власності, що здійснюють реалізацію товарів за готівку, з порушенням термінів, установлених правилами розрахунків і ведення касових операцій	–		–	від 17 до 88 нмдг (від 289 грн до 1796 грн) на осіб, відповідальних за здавання виторгу		від 43 до 175 нмдг (від 731 грн до 2975 грн) на осіб, відповідальних за здавання виторгу

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аудит : підручник / О.А. Петрик та ін. ; за ред. І.І. Пилипенка. Київ : Інформ.-аналіт. Агентство, 2015. 643 с.
2. Радіонова Н.Й. Концептуальний підхід до організації та методики проведення аудиту грошових коштів підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 23.04. 2019).
3. Здирко Н.Г. Особливості проведення аудиту грошових коштів на підприємствах АПК. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2011. № 2(53). С. 61–65.
4. Нацбанк змінив правила ведення касових операцій. URL: <https://balance.ua/news/post/nbu-izmenil-pravila-vedeniya-kassovux-operaciy/> (дата звернення: 24.04. 2019).
5. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова НБУ від 29 груд. 2017 р. № 148. *Верховна*

Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення: 24.04. 2019).

6. Олійник С.О. Аудит операцій з грошовими коштами. *Науковий огляд*. 2017. № 9(41). С. 1–9.
7. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 25.04. 2019).
8. Кодекс про адміністративні порушення від 07 груд. 1984 р. № 8074-X. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0005.html (дата звернення: 25.04. 2019).

REFERENCES:

1. Petryk O. A., Pylypenka I. I. (2015) *Audit : pidruchnyk*. [Audit: textbook]. Kyjiv : DP «Inform.-analit. aghentstvo», pp. 204.
2. Radionova N. J. (2017) *Konceptualjnyj pidkhid do orghanizaciji ta metodyky provedennja audytu*

ghroshovykh koshtiv pidpryjemstva [Conceptual approach to the organization and methodology of conducting an audit of the company's cash resources]. *Efektivna ekonomika*. no. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (accessed 23 April 2019).

3. Zdyrko N. Gh. (2011) Osoblyvosti provedennja audytu ghroshovykh koshtiv na pidpryjemstvakh APK [Features of the audit of cash in enterprises agroindustrial complex]. *Zbirnyk naukovykh pracj VNAU*. No. 2 (53). pp. 61-65.

4. Nacbank zminyv pravyla vedennja kasovykh operacij [National Bank has changed the rules of cash operations]. Available at: <https://balance.ua/news/post/nbu-izmenil-pravila-vedeniya-kasovykh-operacij/> (accessed 24 April 2019).

5. Pro zatverdzhennja Polozhennja ppo vedennja kasovykh operacij v nacionalnij valjuti v Ukpajini

Ppstanova NBU [On Approval of the Regulations for conducting cash operations in the national currency in Ukraine, the Resolution of the NBU]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (accessed 24 April 2019).

6. Olijnyk S. O. (2017) Audyt operacij z ghroshovymy koshtamy [Audit of operations with cash]. *Zhurnal «Naukovyj oghljad»*. no. 9 (41). pp. 1-9.

7. Podatkovyy kodeks Ukrainy : Zakon vid 02.12.2010 № 2755-VI [[Tax Code of Ukraine: Law of 02.12.2010 № 2755-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 25 April 2019).

8. Kodeks pro administratyvni porushennja vid 07.12.1984 № 8074-X [Code of Administrative Violations: Law of 07.12.1984 № 8074-X]. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0005.html (accessed 25 April 2019).

Nezdoimynoha OlenaCandidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Audit
Poltava State Agrarian Academy**Krasota Olena**Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Audit
Poltava State Agrarian Academy

PECULIARITIES OF THE INTERNAL AUDIT OF THE COMPANY'S MONETARY RESOURCES

The purpose of the article. The service of the internal audit of an enterprise should pay particular attention to checking the accounting of cash transactions and the effectiveness of their use. This is done to support competitiveness, ensure solvency and prevent bankruptcy risk. These circumstances are one of the causes that cash is the most liquid item of the balance's asset, but due to the fact that they have free circulation, there is an objective likelihood of a high level of abuse of spending by the managers of the company. The implementation of the internal audit of cash is a real opportunity to reduce the risk of bankruptcy, efficiently use the cash and ensure the improvement of the solvency of the company.

Methodology. The methods of analysis, synthesis and generalization were used in the process of research, for the purpose of providing the development of working papers of the auditor and for their implementation into the practice of internal audit of money resources.

Results. Monetary resources are important in the organization and operation of any enterprise. However, as the practice of tax audits shows, the greatest number of violations and all sorts of abuses are connected with this type of assets. The main reason for this is the lack of effective internal audit and control over the accounting of this type of resources.

Modern regulatory framework in the sphere of regulation of accounting and the audit quite often changes in Ukraine. Therefore, accounting officers and accounting departments need to constantly monitor it to avoid fines. Accordingly, issues of the organization of internal control to increase the efficiency of accounting and management of funds in enterprises are particularly relevant and extremely necessary.

The success of internal control of monetary resources depends on the correct goals and objectives. In doing so, it is necessary to take into account the general principles of internal control and the organization of the internal audit system. At the same time, it is important to have a certain scheme of internal audit of the company's monetary resources and the detailed program of audit, what will make the process less labor-consuming. At the same time, each enterprise can use certain internal working documents of auditor, what will allow to get more accurate information about the revealed violations and will allow to systematize them.

Particular attention should be paid to the inventory of monetary resources, since most of the abuse occurs during the implementation of this process.

The application of the working documents proposed for implementation at enterprises and the considered methodology for planning and conducting an internal audit of funds will reduce the level of abuse in the area of money circulation and increase the level of responsibility among accountants.

Practical implications. The article pays considerable attention to the additional possibilities of effectively conducting an internal audit of monetary resources, taking into account the auditor's working documents developed and proposed for implementation, what will avoid typical violations and fines.

Value/originality. In the article, we examined the issue of the effectiveness of the audit of monetary resources by employees of the enterprise on the basis of the proposed general stages of the audit and the working papers of the auditor. Complicated questions of effective implementation of the internal audit of monetary resources have been further developed. In particular, the possibility of applying the auditor's working papers in enterprises in the process of inventory.